

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Zakonski mož je vlagal denar na hranilne knjižice, glaseče se na njegovo in njegove žene ime, in je nekatere izmed njih v korist obeh zakoncev vinkuloval. Ta vinkulacija ustanavlja solastnino do teh vlog za oba zakonca po enakih delih (§ 1019 o. d. z.).

Dne 5. marca 1908 je umrl v Vavpčji vasi posestnik Gašper S., zapustivši dedno pogodbo z dne 23. junija 1860. Na podlagi te pogodbe se je oglasila zapustnikova žena Marija S. v zmislu §-a 1253 o. d. z. do $\frac{3}{4}$ zapuščine nepogojno za dedinjo. Ker zapustnik o ostali zadnji četrtinki zapuščine ni napravil nobene poslednje volje, pripadla naj bi ta četrtina zakonskim dedičem, ki so bili sodišču še neznani. Tekom zapuščinske razprave pri okrajnem sodišču v Metliki (A 78/8) našlo se je dne 9. novembra 1908 ob inventuri v posesti vdove Marije S. 16 vložnih knjižic št. 7665—7680 posojilnice v Metliki, glasečih se na ime Marije S. z vlogami à 600 K, skupaj 9600 K, in knjižica št. 956 hranilnice in posojilnice v Semiču z vlogo 3959 K 23 v.

Vdova Marija S. je namreč dne 23. marca 1908, torej že po smrti Gašperja S., bila dvignila pri posojilnici v Metliki štiri vložne knjižice, glaseče se na njeno in zamrlega soproga ime in vinkulovane za njo in sicer v skupnem znesku 10.075 K. Od tega zneska je naložila vdova znesek 9600 K na gori navedenih 16 hranilnih knjižic, ostanek 475 K ostal je v njenih rokah.

Vdova je dvignila dalje 15. marca 1908 pri hranilnici in posojilnici v Semiču hranilno knjižico št. 337, glasečo se na zapustnikovo ime, z vlogo 2200 K 43 v in hranilno knjižico št. 660, glasečo se na njeno in zapustnikovo ime, z vlogo 1758 K 80 v. Vsega skupaj je torej znašalo 14.034 K 23 v.

Vdova Marija S. se je branila, da bi se gotovina 14.034 K 23 v, ozir. dotične hranilne knjižice vzele med zapuščinsko premoženje, češ, da je vse to postalo njena lastnina.

Vsled tega je vložil L. G. kot skrbnik zakonskih, k $\frac{1}{4}$ zapuščine poklicanih neznanih dedičev proti vdovi Mariji S. pri

okrajnem sodišču v Metliki tožbo na priznanje, da spada navedenih 14.034 K 23 v v zapuščino zamrlega Gašperja S.

Tožena Marija S. je ugovarjala tožbi, da ji je zamrli soprog z navedeno dedno pogodbo za slučaj smrti zapustil celo zapuščino in da je vsled njegove vedne bolehavosti le ona sama gospodarila in prigospodarila gotovino, o čemer je ponujala dokaz po pričah, in da jej je zamrli mož večkrat poudarjal, da nalaga denar za njo.

Okr. sodišče v Metliki je z razsodbo z dne 27. februarja 1909 opr. št. C 28/9-3, odklonivši po toženki ponudene dokazne predloge, razsodilo, da spada gotovina v znesku 14.034 K 23 v v zapuščino.

Razlogi.

Po § 1253 o. d. z. ostane tudi tedaj, kedar se razteza dedna pogodba na celo zapuščino, $\frac{1}{4}$ zapuščine podvržena poslednjevoljni zapustnikovi odredbi in ker zapustnik v tem slučaju ni zapustil nikake poslednjevoljne odredbe glede te četrtine, pripasti ima $\frac{1}{4}$ zapuščine zakonskim dedičem. Po vsebini spisov A 78/8 je dokazano, da je bil zapustnik lastnik zemljišč, iz katerih je nesporno ves denar prigospodarjen, in ker toženka ni dokazala lastnine na tem denarju, je smatrati v zmislu §-a 1237 o. d. z., da je vsa gotovina, prišedša in prigospodarjena iz zemljišč Gašperja S., njegova lastnina. Da je toženka gospodarila za svojega moža, to jej ne da še nikakega pravnega naslova do prigospodarjenega denarja, in zato je bilo dokaz, ponudeni po pričah, odkloniti. Brez pomena je tudi, če se sklicuje toženka na to, da ji je zamrli soprog večkrat naglašal, da nalaga denar za njo, ker je zapustnik, ki ni imel lastnih otrok, upravičeno sklepal, da pripade denar, osobito, ker so mu bili drugi dediči neznani, po zakonu itak preživeči soprogi.

Proti tej razsodbi se je prizvala toženka radi napačne presoje pravnega in dejanskega položaja in radi pomanjkljivosti postopanja. Osobito je poudarjala ponudene dokaze o tem, da so se knjižice, na katere se je naložil sporni denar, glasile na njeno in možovo ime, kar je v pravdi največje važnosti, ker izhaja iz tega, da so knjižice in njih vloge postale že med živimi

njena lastnina in da nimajo niti knjižice niti iz njih izvirajoči denar nikakega stika z zapuščino, to tem manj, ker je prizivateljica s temi hranilnimi knjižicami prosto razpolagala, na nje vlagala denar in ga iz njih po potrebi tudi jemala. Njene pravice do vtoženega denarja je torej premotriti iz naslova daritve med živimi.

Okrožno sodišče v Rudolfovem je z razsodbo z dne 11. junija 1909 pod opr. št. Bc I 46,9/4 priziv toženke zavrnilo iz razlogov:

Po §-u 92 o. d. z. je žena dolžna možu v gospodarstvu in pridobivanju po svojih močeh pomagati; ženi torej ne gre pravica, za taka opravila plačilo zahtevati. Tudi to, če je ob onemoglosti moža sama gospodarila in njega in sebe preživljala, jej ne daje pravice, razpolagati s prihranki iz tega gospodarstva kakor izključna lastnica. Le-ti so nastali iz dohodkov zemljišč, izključno le možu toženke lastnih, in postali lastnina toženkinega moža. Da je zadobila toženka lastnino na hranilnih knjižicah, bi morala na drug način dokazati. Dokaza, da se je zamrlji toženkin mož ponovno sam izrazil, da nalaga denar za toženko, če bi se toženki tudi posrečil, bi ne bilo smatrati za dokaz pridobljene lastnine na navedenih hranilnih vlogah, ker je izjava, da nalaga denar za svojo ženo, presplošna, da bi se na podlagi izjave same moglo sklepati, da se je mož v korist svoje ženi že med živimi odrekel vsaki pravici, razpolagati sebi v korist s temi vlogami in da je njej prepustil izključno lastnino glede teh vlog. Da mož namena, odreči se lastninski pravici do teh prihrankov, res ni imel, izhaja jasno iz dejstva, da so bile hranilne knjižice večinoma vinkulovane na moža in ženo. Glasile so se pa knjižice na moža in ženo, ena pa samo na moža. Vsled vinkulacije je bila torej možu vedno dana pravica in možnost, razpolagati sebi v korist z denarnimi vlogami. Toženka že z ozirom na to vinkulacijo ni bila edina upravičena rabiti naloženi denar. Kar je toženka vlagala in dvigala denarja, storila je zgolj kakor gospodinja možu lastnega premoženja. Da toženka niti sama ni bila popolnoma prepričana, da ji pristojna neopovržno izključna lastnina do vlog, izhaja končno tudi iz tega ker je po smrti svojega moža tako hitela, da je ves denar na knjižice dvignila, in da je naložila denar na druge, le na njeno ime se glaseče hranilne knjižice.

Najvišje sodišče je na revizijo toženke z razsodbo z dne 28. septembra 1909 opr. št. Rv VI 342/9 za pravo spoznalo:

Reviziji se ugaja in se razsodba prizivnega sodišča spreminja toliko, da je toženka dolžna pripoznati, da spada gotovina v znesku 8996 K 73 v v zapuščino Gašperja S. Toženka je dolžna plačati na ta znesek odpadlo razsodnino, dočim plačajo nadaljno razsodnino tožniki. Tožbeni zahtevek glede nadaljnjega zneska 5037 K 50 h se zavrača in morajo tožniki povrniti toženki stroške prizivnega in revizijskega postopanja.

Razlogi.

Revizijski razlog pomanjkljivosti postopanja (§ 503 št. 3 c. pr. r.) ni podan. Okolnosti, za katere so se ponudili zavrneni dokazi, so za razsojo brez pomena, kajti besede zapustnikove, da nalaga denar v hranilnico za toženko, so presplošne, da bi se moglo sklepati na daritev. To, da je toženka sama razpolagala s hranilničnimi knjižicami, ko je vlagala in dvigala denar, ker obenem priznava toženka, da je imela v rokah popolno gospodarstvo, tudi ne vsebuje nikakega dokaza za to, da toženka navedenih dejanj ni opravila kakor gospodinja v imenu in za svojega moža. Prizivno sodišče označilo je tudi okolnost, da je toženka vsled bolehavosti za pridobivanje nezmožnega moža gospodarila izključno sama in opravljala vsa dela in vse posle, kar jih gre navadno možu, po vsej pravici, da je brez pomena. Pomagati zakoncu v gospodarstvu primorana je zakonska žena že po §-u 92 o. d. z.

Da se niso glasile hranilne knjižice izključno na ime zapustnika, marveč deloma na zapustnikovo in toženkino ime, ne ustanavlja na sebi nikakega dokaza za to, da so bile hranilne knjižice njena lastnina. Hranilne knjižice imajo zgolj značaj legitimacijskih papirjev in posestnik hranilne knjižice je že vsled posesti knjižice do dviga upravičen. Dejstvo, da so se glasile hranilne knjižice — razun ene, ki se je glasila le na ime zapustnika — na ime zapustnika in njegove tožene žene, pa ne tvori na sebi tudi ne dokaza, da je toženka lastnica vsaj do polovice vloge.

Ugotovljeno pa je, da se prvotne štiri hranilne knjižice posojilnice v Metliki v skupnem znesku 10.075 K niso samo

glasile na ime Gašperja in Marije S., marveč da so bile tudi za oba zakonca vinkulovane. Tej vinkulacijski klavzuli v zvezi z dejstvom, da so se glasile hranilne knjižice na ime obeh zakoncev, gre vsekakor poseben pomen. Kajti iz prepovedi, plačati komu drugemu kakor tistemu, v čigar korist se glasi vinkulacija, izvajati je »a contrario« ukaz, slednjemu na zahtevo plačati. Smatrati je toraj, da je vsled vinkulacije hranilnici od vlagatelja zaukazano, dati plačilo tudi Mariji S., toženki. V zmislu §-a 1019 o. d. z. je bila toraj tudi toženka upravičena zahtevati od posojilnice plačilo. S pripisom vinkulacijske klavzule podelil je vlagatelj toženki terjatev proti posojilnici, vsled česar jo je imeti za solastnico te terjatve. S pripisom vinkulacijske klavzule, da se sme dati plačilo obema zakoncema, ustanovila se je glede onih knjižic, ki so se glasile na ime obeh zakoncev, v zmislu §-a 888 o. d. z. skupna pravica, katero je presoditi po pravilih skupnosti lastnine, pri čemer se mora vzeti vsak del kot jednako velik. Gori navedene hranilne knjižice, glaseče se na ime obeh zakoncev in v korist obeh vinkulovane, oziroma na hranilne knjižice naložena glavnica so torej skupna lastnina obeh zakoncev, torej polovica glavnice pr. 10.075 K, to je 5037 K 50 v, lastnina toženke, ki ne spada v zapuščinski sklad zapustnika. Druga polovica pr. 5037 K 50 v, dalje nevinkulovani hranilni knjižici pr. 2800 K in 1758 K 80 v, izmed katerih se glasi prva le na ime zapustnika, druga na ime obeh zakoncev, pa tvori iz gori navedenih razlogov, po katerih je glavnica prihranek iz zapustnikovih zemljišč, v zmislu §-a 1237 o. d. z. zapustnikovo lastnino in oziroma del njegove zapuščine. K.

b) Vdovo, ki sklene pred pretekom treh mesecev po smrti soproga nov zakon, zadenejo posledice §-a 121 o. d. z. glede izgube izgovorjenih jej dobrot tudi tedaj, ako je njena rodilna zmožnost docela izključena in ako je prepoved §-a 120 o. d. z. nevede ali pomotoma prekršila.

Martin M., ki je bil dvakrat oženjen, je umrl dne 17. novembra 1908; dne 8. februarja 1909, torej pred pretekom 3 mesecev, pa je njegova druga žena, vdovela toženka Antonija M.,

sklenila nov zakon, ne da bi si bila preje izposlovala dispenzo od okrajnega glavarstva.

Vsled tega sta tožili dedinji, 2 zakonski hčeri iz prvega zakona Martina M., Antonijo M., vnovič omoženo A., na priznanje, da nima pravice zahtevati zaženila v znesku 1000 K in brezplačnega dosmrtnega stanovanja, katero ji je izgovoril pokojni Martin M. v notarskem pismu z dne 17. aprila 1902 za čas po svoji smrti.

Toženka je ugovarjala, da je bila o poroki s svojim soprogom že 50 let stara, da je menstruacijo že pred 5 leti docela izgubila, vsled česar je njena popolna nerodovitnost nastopila; v dokaz tega predlaga zvedenca zdravnika drja. H. Tudi je nadalje ponudila po pričah dokaz o tem, da je svoj čas svojemu župniku izjavila, da se noče poročiti, predno ni vse v redu; ko je bila že trikrat oklicana, šla je vnovič župnika vprašat, je li vse v redu. Župnik je to potrdil in nato je ona rekla: »Ako je vse v redu, pa napravimo poroko 8. februarja zvečer«. Župnik je odvrnil: »Dal kar pridita!«.

Deželno sodišče v Celovcu je vse dokazne predloge zavrnilo in tožbenemu zahtevku ugodilo.

To razsodbo sta tudi višje dež. sodišče v Gradcu in vrhovno sodišče potrdili, le-to z razsodbo z dne 10. nov. 1909, o. št. Rv VI. 386/9—1 iz naslednjih razlogov:

Revizija radi napačne pravne presoje in nedostatnosti postopanja ni utemeljena.

Res ne omenja zakon posebej slučaja, da je nosečnost docela izključena in da soproga gotovo ni bila noseča; toda iz tega ne izhaja, da v takem slučaju ne velja prepoved predčasne omožitve.

Iz zgodovine postanka obč. drž. zakonika se sicer res lahko povzame, da je bil povod za to zakonovo določbo v prvi vrsti ta, da se prepreči »turbatio sanguinis« in ustvari varnost glede očetstva v drugem zakonu rojenega otroka. Ali to ni bil edini povod; za ustanovitev gotovega razdobja se je uveljavljalo (glej Ofner, I. del, str. 137) tudi to, »da se tudi tedaj, ko radi nosečnosti ni prav nobenih pomislekov, v splošnem vendar spodobi, da se vdova ne omoži takoj na novo«.

Zakon razlikuje dvoje dob: Ako nastane dvom o nosečnosti, sme se vdova poročiti še le po 6 mesecih; ako pa po okolišnih

ali glasom spričevala zvedenca nosečnost ni verjetna, onda se sme z dispenciacijo že po 3 mesecih na novo omožiti. To pa je moči le tako razlagati, da je poroka pred pretekom 3. meseca brez dispenze sploh nedopustna, da pa mora biti, ako naj se dovoli poroka pred 6. mesecem, neverjetnost nosečnosti popreje ustanovljena in dispenciacija na podstavi te ustanovitve izrečena.

Ni vzroka, da bi se delal kak razloček med slučajem neverjetne nosečnosti in slučajem gotove nenosečnosti. Na eni strani bi bil zakon zadnji slučaj pač posebej poudaril, ako bi hotel razliko napraviti, na drugi strani bi bilo pa s tem vsako državno nadzorstvo onemogočeno. Saj bi zadostovalo, da žena 6 mesecev po drugi poroki ni porodila, pa bi se moglo reči, da o času, ko se je prvi zekon končal, ni bila noseča, ker bi sicer morala poroditi, in žena bi se smela na to sklicevati in trditi, da se je imela še tistikrat za nenosečo. Celo ako je sama dvomila, ali je noseča ali ne, bi mogla svojo srečo kar na slepo poskusiti . . . Ravno da se to prepreči, piše določba, da se sme dati dispenza, ako po okolišnih ali glasom spričevala zvedenca nosečnost ni verjetna.

Ako revizija navaja, da razlogi pietete niso mogli biti merodajni, ker zadene prepoved tudi ženo, katere zakon je bil razvezan, onda zamenjuje pač razloge dostojnosti in javne morale z razlogi pietete. Ne radi pietete do zamrlega ne sme vdova predčasno skleniti novega zakona, ampak iz razloga dostojnosti in javne morale jej ni dovoljeno, da bi se po nehanju prvega zakona koj vnovič poročila. Takih razlogov dostojnosti in javne morale pa pri možu ni, zato tudi to, da veljajo za žene drugačni predpisi kakor za moške, ne more biti vzrok, da bi se zakon tolmačil v takem zmislu, kakor meni revizija.

Ker pa je dognano, da je sklenila toženka še pred pretekom 3. meseca po smrti svojega prvega moža brez dispenciacije nov zakon, kršila je striktni predpis §-a 120 o. d. z. Naknadnega dokaza o rodilni nezmožnosti, torej o gotovosti nenosečnosti ni bilo dopustiti. Tak dokaz morala bi izvesti v svrhu dosege dispenciacije, ako bi hotela **po** preteku 3. meseca nov zakon skleniti. Ker pa sama ni toliko časa počakala, se tudi nikakor ne more na gotovost nenosečnosti s pridom sklicevati.

Revizija pa tudi glede ponujenega dokaza ni opravičena, da toženki o tej določbi ni bilo ničesar znanega, da pa je vzlic temu oprezno postopala in se še le potem v drugo poročila, ko ji je bil župnik zatrdil, da je vse v redu. § 120 o. d. z. vsebuje striktno prepoved poroke pod posledicami §-a 121, ne da bi se stavil pogoj — kake krivde. Vprašanje zastran krivde ima pomen še le, ko gre za določitev primerne kazni, kakor je v §-u 121 zagrožena. Izguba dobrot pa ni kazen, marveč zakonita posledica, ker se po zakonu ni ravnalo, akopram se je to le iz nevednosti ali pomotoma zgodilo. Sicer pa bi se toženka uprav spričo tega, da se zakon glasi čisto določno, ne smela zadovoljiti z izjavo župnikovo, da je vse v redu, osobito ker tisti zakoniti rok še ni potekel, v kojem dispenciacija sploh ne prihaja v poštev. Toženka pa ne more uveljavljati v svojo opravičbo neznanja te določbe.

Ker torej ni niti napačne pravne presoje, niti nedostatnosti postopanja, bilo je revizijo zavrniti in toženko po §§ ih 41 50 c. pr. r. obsoditi v povračilo stroškov revizijskega postopanja.

Dr. M. D.

c) Zakonita dota zapade takoj ob sklenitvi poroke in plačati jo je hčeri brez odloga, četudi zavezanec nima začasno razpoloživih sredstev in je ta položaj sam zakrivil. (§§ 1218, 1220 o. d. z.)

Nedoletna *A* je po svojem varuhu zahtevala od svoje matere *B* doto po zmislu §§ 1220, 1221 in 1222 o. d. z. Poročila se je bila oktobra meseca 1908 in sicer proti volji matere *B*, ki je pa s svojimi pritožbami propadla na vseh instancah.

Okr. sodišče v Ljubljani je z odločbo z dne 12. januarja 1909 opr. št. Nc I 131/8-10 določilo doto na 3000 K in izreklo, da jo mora mati *B* plačati v 14 dneh pod izvršbo.

Dež. sodišče v Ljubljani je vsled rekurza *B* s sklepom od 6. februarja 1909 opr. št. R III 29/8-1 prvosodni sklep toliko premenilo, da je doto v znesku 3000 K plačati do 1. septembra 1909 — in sicer glede na to, da mora *B* glavnico 10.000 K, ki jo ima terjati pri svojem sinu za izročitev posestva, poprej 6 mesecev odpovedati, in ker ni dognano, da bi imela še kako drugo premoženje, mora se jej dati toliko odmora, da more sama izterjati potreben delež in ga izročiti svoji hčeri *A*.

Vrhovno sodišče je s sklepom od 16. marca 1909 R VI 68/9 ugodilo revizijskemu rekuru *A* in glede roku za izročitev obnovilo prvosodni sklep.

Razlogi.

Roditelji so po §-u 1220 o. d. z. dolžni svojim hčeram, ko se omože, dati primerno doto. Terjatev, da se izplača dota, ki naj olajša potreščino, združeno z zakonom (§ 1218 o. d. z.), zapade torej ob sklenitvi zakona. Tako je tudi *B* zavezana, da brez odloga izroči svoji hčeri sodno določeno doto v znesku 3000 K, in ni moči ozirati se na njeno trditev, češ, da tačas ne more dote izplačati, ker največji del njenega premoženja je terjatev nasproti sinu v znesku 10.000 K, katera se jej po pogodbi šele plača le proti šestmesečni odpovedi. Saj je *B* vedela, da se njena hči omoži, in sama zakrivila svoj položaj, ko je izročila posestvo svojemu sinu. Sicer pa lahko svojo terjatev pr. 10.000 K naprej zastavi in si tako preskrbi potrebni denar. Rok 14 dnij, ki ga je določilo sodišče za izročitev dote, ustreza torej zakonu in okolnostim slučaja.

U.

LISTEK.

Večniki; mari — sosodniki?

Čestiti g. sotrudnik dr. Fr. M. prevaja v št. 1. let. »Slov. Pr.« nemški terminus »Schöffe« z besedo »sosodnik«. Podpisani sem že opetovano rabil za ta pojem »večnik«, za »Schöffengericht« pa »veča«. Kaj naj obvelja?

Pristnega slovenskega izraza, ki bi ustrezal popolnem pojmu »Schöffe« in bi se tudi slovenskemu govoru dobro prikladal, nimamo. Domneva se sicer lahko, da so razni Skapini, Skopini (in slični v tržaški okolici) potomci kakega krajnega sodnika, katerega je ljudstvo imenovalo po italijanski šegi — skabina. Tako so imenovali Italijani v srednjem veku sodnike, ki jih dandanes »schiavino« imenujejo (glej besednjak Rigutini-Bulle, beseda scabino), kar je, prav kakor tudi francoski